

арас СТАРЖИНСЬКИЙ

здобувач освітньо-професійної програми

«Державна служба», ЗУНУ

Науковий керівник – д.е.н., доцент, професор кафедри менеджменту,
публічного управління та персоналу ЗУНУ Руслан АВГУСТИН

МЕХАНІЗМ ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ ПРОТИДІЇ БІДНОСТІ В УКРАЇНІ

На сучасному етапі розвитку українського суспільства можна прослідкувати посилення соціально-економічної диференціації, відсутність досконалих ринкових механізмів задоволення базових потреб суспільного розвитку. В результаті чого виникає таке негативне соціально-економічне явище як бідність. Саме бідність сприяє появі загрози розвитку країни, також провокує зростання соціальної напруги, унеможлиблює становлення громадянського суспільства, гальмує інтеграцію України до європейської спільноти.

В результаті спроб входження України у світовий економічний простір було досягнуто певних кроків у напрямку розвитку ринкової економіки, але це не сприяло вирішенню проблеми соціального забезпечення вразливих верств населення. Як свідчить практика, більшість соціальні трансформацій та економічних реформ, супроводжуються зниженням рівня реальних доходів населення та скороченням фінансування державних соціальних програм, вагомим збільшенням частки населення, яке знаходиться на межі бідності. Це призводить не лише до падіння обсягів та рівня виробництва, відсутності балансу між попитом та пропозицією на ринку праці, але й до неефективності відповідних державних механізмів регулювання бідності. Також можемо наголосити на відсутності превентивних заходів щодо подолання бідності, більшість заходів соціальної політики держави спрямовані на боротьбу з наслідками.

У зв'язку з цим зростають соціальні видатки бюджету, посилюються вимоги щодо заходів пасивної соціальної політики, що спричиняє заниження платоспроможного попиту, слабку інвестиційну спроможність населення, загрозу соціальних конфліктів. Такі суперечності зумовили виникнення парадоксальної ситуації, суть якої полягає в тому, що соціальна політика не просто не здатна зменшити соціальну напругу, а навпаки – сприяє її посиленню.

Суттєву загрозу соціальній стабільності та економічній безпеці країни створює різке посилення диференціації в доходах різних груп населення. Диференціація суспільства як така є атрибутом будь-якої суспільної моделі. Вирішальне значення мають масштаби та причини бідності як прояви соціальної нерівності. У зв'язку з цим усвідомлення бідності як загрози економічній безпеці держави вимагає рішення цілого комплексу методичних та теоретичних проблем

відповідно до конкретного типу господарської системи та історичного контексту її розвитку.

Бідність є результатом економічних, політичних та соціальних процесів, які взаємодіють та часто взаємно підсилюють один одного, тим самим загострюючи труднощі, від яких потерпають бідні. В результаті від вибору того, що розуміється під бідністю, залежить вибір політичних інструментів, які можуть бути використані в процесі вирішення завдань щодо скорочення бідності. Аналіз основних теоретико-методологічних підходів дозволяє зробити висновок, що бідність – це низько ресурсний стан, при якому у окремого індивіда, сім'ї або соціальної групи спостерігається дефіцит ресурсів, які мають важливе значення у даному суспільстві та допомагають поліпшити соціальне становище та статус.

Сьогодні в Україні демографічні чинники виходять на передній план при аналізі простих та часткових ризиків бідності. Проте їх не можна розглядати ізольовано від соціально-економічних характеристик членів домогосподарств, оскільки формування цілеспрямованої державної соціальної політики потребує узагальнюючих підходів до оцінки усіх можливих факторів впливу. Фактори, що впливають на бідність населення: економічні, політичні, професійно-кваліфікаційні, статусні, стратифікаційні, ціннісні, нормативні, соціально-психологічні, комунікативні, компетентнісні, інституційні, адаптаційні, демографічні, фізичні, виробничі, екологічні та кліматичні. У міру розвитку суспільства в науці посилюється тенденція до багатофакторного підходу, що розглядає соціальну реальність та бідність з різних сторін [1].

Не існує єдиного плану регулювання рівня бідності. Разом з тим, якщо деякі країни можуть досягти суттєвого прогресу в скороченні численних проявів бідності, то цього ж результату можуть домогтися й інші країни. Проте варто розуміти, що кожна країна має свої особливості. Тому сліпо наслідувати досвід соціального захисту розвинених країн недоцільно. Це обумовлює необхідність аналізу моделей соціального захисту зарубіжних країн та переходу до цілісної політики, спрямованої на скорочення бідності в сучасній Україні. При розробці заходів державної політики протидії особливого значення набуває виявлення тих категорій населення, які найбільш вірогідно можуть потрапити за межу бідності, та груп, що складають більшість малозабезпеченого населення. Це дасть змогу зрозуміти необхідність надання адресної грошової допомоги конкретним категоріям бідних. Визначення ризиків бідності важливе й при розрахунку розміру витрат на соціальне утримання нужденних, ефективності таких виплат. У разі низької дієвості соціальної допомоги певні характеристики бідності можуть лягти в основу визначення категорій населення, що потребують додаткової підтримки або виняткового статусу.

На основі аналізу заходів державної політики щодо подолання бідності було визначено ряд суперечностей, а саме: невідповідність державних соціальних стандартів мінімальному рівню споживання; невідповідність низької оплати праці високому рівню кваліфікації робочої сили; неспівпадіння реальних потреб та інтересів бідного населення з державними програмами і проектами у сфері подолання бідності; відносно низький рівень безробіття у порівнянні із нерозвинутим ринком праці; соціальна нерівність, породжена комплексом причин (глобальних, загальноекономічних, ринкових, особистісних)[2].

На основі проведених досліджень автором встановлено, що нагальною є потреба переорієнтації всієї системи соціального захисту з надання допомоги нужденним у стимулювання підвищення оплати праці. Це означає:

- докорінну зміну всієї системи оподаткування, зокрема відновлення на принципово інших засадах повномасштабної прогресивної шкали;

- монетизацію одних видів пільг та немонетарних допомоги і субсидій і скасування інших, які суперечать ідеології активізації економічних процесів;

- зміну практики визначення вартості суспільних послуг (медичних, освітніх, житлово-комунальних, соціальних і т.п.) та механізму їх оплати (державний бюджет, місцевий бюджет, фонди страхування населення і т.п.); спрямування системи тарифів не тільки на компенсацію витрат на соціальні послуги, а й на економію обсягу їх споживання;

- визначення та чітко подальше дотримання співвідношень між основними соціальними стандартами та державними гарантіями (мінімальна заробітна плата, співвідношення оплати праці в бюджетній сфері з мінімальною заробітною платою, узгодження окладів за тарифною сіткою з мінімальною заробітною платою, співвідношення мінімальної заробітної плати з мінімальними соціальними трансфертами, диференціація пенсій в солідарній системі тощо);

- диференціацію соціальних трансфертів за працездатністю, економічною активністю та зайнятістю – стимулювання працездатного населення до максимально активної поведінки на ринку праці і в економіці в цілому;

- введення жорсткої системи контролю витрат та доходів з метою унеможливити масштабні незареєстровані доходи, – на перших етапах це повинно стосуватися чиновників та працівників бюджетної сфери.

Список використаних джерел:

1. Августин Р. Р. Теоретико-методологічні засади та прикладні інструменти державної політики системної детінізації економічних відносин в Україні: *монографія*. Тернопіль: Крок, 2017. 309 с.

2. Райнерт Е. Як багаті країни забагатіли... і чому бідні країни лишаються бідними. К.: Темпора, 2016. 444 с.